

Disputatio medica inauguralis, De mania

<https://hdl.handle.net/1874/35542>

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

DE

MANIA,

QUAM,

PRÆSIDE DEO TER OPT. MAX.

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JACOBI VALLAN,

M. D. Praxeos & Institut. Med. Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, & Nobilissima
Facultatis MEDICÆ decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè & legitimè consequendis,

Examini Publico subicit

JOHANNES BERNHARDUS FISCHERUS,

Rigâ-Livonus.

Ad diem 18. JUNII, loco horisque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina GUILIELMI vande WATER, Academiæ
Typographi, clō Ic ccix.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

MANIA.

P R Æ F A T I O .

n exploranda rerum natura atque essentia qui desu-
dant Physici, merentur sane omnis generis laudes.
Mererentur autem eas tanto majores Medici, quan-
to magis studium horum ad scopum nobiliorem Pra-
cticum tendit, si in aëre latissimo campo suo ex-
currere atque in necessaria inquirere contenti essent,
nec priorum felicioribus inventis seducti, iisdem
adeo indulgerent, ut strenue his inhiando, meliora propria negligenter.
Eos his verbis respicio, qui non solum Celebriorum Physicorum detectio-
nes essentiarum quamlibet fere rerum summo cum ardore in Medicinam
transferunt, sed & ipsi anxie circa intimas Physicas rerum qualitates
detegendas, Medicaminum, corporum naturaliter & praternaturaliter
constitutorum intimas essentias demonstrandas occupantur, & sine harum
notitia Medicinam obscuram irrationalemque appellant. Inanem esse in
Medicina horum considerationem, ut exemplo illustrem, liceat in scenam
producere +dorum, specialimque +ti examen. Nudis hoc sensibus exa-
minatam, oculis apparet plus minus limpidum, gustui se offert adstrin-
gens acidum, naresque afficit acido subvolatili odore; minus autem ri-

gorosum hoc examen esse reputantes nostri Physico-Medici, idem denuo oculis microscopio armatis subjiciunt: Satisfit hoc modo desiderio illorum, vident enim jam \ominus ia innatantia liquori, vident cuspides horumque acies, vident animalcula ante invisibilia, jam lumbricos adaquantia, sibi que de hoc invento gratulantur. Verum, uti aequissimum horum esset conamen & laudabilis intentio, si qua ad scopum ducit ab iis ambularetur via, ita in hac devia delati infausto sane funguntur labore, nec unquam feliciter viam absolvunt, quin potius jam insuperabiles difficultatum montes offendant superandos, jam in steriles immensa profunditatis abyssos devolvantur. Empiria obicem ponere laborant, Medicinamque perspicuam formare, an cum successu? Perferatetur, Nonne indicant \oplus ia acuta \ominus ia ejus usum in humorum coagulo visciditateque? nonne humorum presentissimam resolutionem pollicentur? nonne etiam contra compunctio & irritatio nervorum, ex eorum figura juste est timenda? nonne hac ratione convulsiones (pro hypothesi) oriuntur? Quid, si animalcula haec in poris humorum & solidarum partium se proriperent, ibique irritationem producerent? Quid, si putredine correpti totum corpus corrumperent? Num quid vero horum contingit? Nonne \oplus da tam notorie coagulant humores, ut, fundamentum fere totius Pathologiae absolvent plurimis Medicis? Cur non adhibetur resolvendis humoribus \oplus tum? Nam habet spicula resolutioni necessaria. Num dolores nervorum hujus assumptionem sequuntur? Num convulsiones? Quis vermiculorum cuniculationes aut timuit unquam, aut vidit? Sphacelus etiam, num secutus est? Nonne hoc potius est confusam irrationalemque reddidisse Medicinam? Leve mihi esset plura talia adducere, sed abrumpo & B. L. ad insignes historiae Physicae promotores Boyleum, Malpighium, Graevium, Hookeum, Leuwenhoekium aliosque ablego, idque imprimis quod praesenti in Dissertatione hujus generis examen adhuc forsitan occurreret, tum etiam quod contra has micrologias Medico inutiles invenias peculiarrem Paranesin ab Excell. Sthalio Hallensi, Praeceptore meo semper colendo, conscriptam; ut taceam magni illius Romanorum Medici Baglivi in scriptis suis harum rerum curiosarum dehortationes, & Celeberr. Bidloo in Sect. 1. Exerc. suarum ipsius curiosioris Anatomiae ut Practico sterilis rejectionem. His praemissis annuente summo Numine, ipsius Dissertationis aggredior

C A P U T I.

Uti Physicorum maxime interest, si in essentiam alicujus rei cum fructu inquirere cupiunt, ejus naturam à posteriori probe observasse, ita etiam Medicorum est, si morbi alicujus verus intellectus sibi comparandus venit, cuncta morbi phœnomena, singulas circumstantias, & quicquid, dum durat, contingit, verbo, ejus *Historiam* quam accuratissime animadvertere, ut sic ex observatorum decenti comparatione, quid sit iste morbus probe intelligatur.

De Mania jam acturi eundem sequemur ordinem. Ad ejus historiam colligendam Observatores Practicos consulimus, id quod tanto minus vitio nobis quis vertet, quanto rarior respective datur hujus morbi casus.

Qui occurrunt in iis casus, commode, me judice, in IV. Classes distribuuntur. Sit itaque Imæ illa Mania, quæ sine materiali corporis innata aut adventitia læsione accidit, sed originem agnoscit objectum aliquod phantasiæ extra corpus existens.

Inter casus hujus ordinis eminet I. ex Amore insania. Hac laborantes deprehenduntur ea subito fuisse occupati, si v. g. obvia iis facta fuerit persona amabilis venusta, cujus participes fieri mox anxie desiderare, solisque de persona amata cogitationibus vacare cœpere. Personæ participibus factis omnis cessat animi turba, amorem autem suum declarare non audentibus, aut, quod tanto pejus, si hoc factum fuerit, repulsasque acceperint amantes, iis ingentibus passibus augeatur ardor, quem comitatur mæror, hunc abstinencia ciborum, vigiliæ & marasmodes affectus. Pulsus iis est debilis, visa autem persona amata, aut ubi verba fiunt de illa in horum præsentia, subito fit vehemens, & sanguinis per hunc agitatio ad rupturam venarum usque. Crescunt hæc omnia cum tempore, & qui antea taciturni crant jam cum impetu ardent objectum amatum, reliqua omnia averfantur, & nisi adhuc cito succurratur, fiunt Maniaci. Tales facti, nil nisi obscæna loquuntur & patrant, estque omnis generis impudicitia unicum fere horum subjectorum phœnomenum. Conf. Obs. Schenkii Cap. de Man. Forest. Obs. 24. & Schol.

Dabimus secundum locum Maniæ ex nimia ambitione ortæ. Sequens casus mihi notus hujus historiam instar omnium largietur. Vir paulo infra mediam ætatem adhuc constitutus, temperamenti choleric-

ci, & ob egregias quibus dotatus erat animi corporisque dotes, inflati valde animi, cum Legati vices aliquando ageret, atque ex hoc munere Principem exterum oratione eleganti alloqueretur, fit fortuna quadam tussientium adstantium strepitus. Orator, sibi hæc fieri putans, nihilominus pro serie orationem absolvit, hac vero absoluta mirum in modum superbus ejus animus torquetur. Ignominia se affectum esse censens præ pudore omnium conversationi se subtrahit; modestus interim est erga omnes ipsum visitantes & humaniter habentes. Tussire vero simulac hos aliove audit, contumeliis & pro re nata verberibus eos prosequitur. His vero excandescendi occasionibus sapius recurrentibus, malum augebatur, & cum furibundus jam omnes aggrediretor, carceri includebatur, quo adhuc dum arcetur. Vid. etiam Helm. Ortum imag. morb. §. 1x.

Pertinent huc 3. ex terrore Maniaci Helmont. Dement. in Id. 4. ex iracundia infani Disp. de Animi morb. Exc. Stahl. 5. ex tristitia Helm. Ort. Imag. morb. 6. ex gaudio mentis alienatæ factos esse recenset Herc. Sax. Prax. l. 1. c. 17.

Est præterea hujus classis Mania illa, de qua loquitur Helmontius, quod sordibus careat, nec adsit materialis error. Jus Duumvir. §. 56.

II. Classis est Mania causam materialem l. manifestam l. ex collectione talem intra corpus natam habens.

Locabo in hanc classem 1. Mentis alienationem sceminarum ex suppressis mensibus. Incidunt in maniam ex menstruo inhibito illæ præcipuæ sceminæ, quibus abundantia est sanguinis, & copiosus ordinariè ejicitur, temperamenti sanguinei, aut Cholericæ, aut utriusque, (secus n. Melancholia ipsis est familiarior ex obstructione menstrui, nec facile ad Maniam usque progrediuntur. Retentus per uteri vias sanguis regurgitat hinc ad alias partes, unde rubor faciei à redundante sanguine manifestus, aut hujus ad alias partes superiores metastasis. Terror primo melancholicus eas occupat, mox impetuosus & violentus, vociferatione, miris gestibus, cruciatibusque junctus, ut etiam demoniacæ habeantur. Fingunt sibi varia phantasmata terribilia, & perpetuo injurias sibi parari metuunt. Vid. Obl. Schenk. C. de Melanch. & Man. Hippocr. περί παρθευ.

Secunda ordine hujus classis sit ex seminis retentione Mania, familiarior iterum sceminis præ viris, à quarum parte causam continente titulo etiam speciali Furoris uterini salutatur. Corripiuntur hoc ma-

lo præ cæteris foemina nubiles, & ad conjugaliam jam aptæ, aut, ubi his jam usæ fuerint, jam iis abstinere coactæ, v. g. viduæ juniores, existente simul horum subjectorum temperamento Cholericò, junctaque diætâ plena, aromatica, vinosâ. Hujus mali principium in his personis est quoquo modo libidinolum, tentant jam viros in genere ad veritatis delicias, jam hunc illumve in specie ardentèr amant, insomniis fatigantur venereis, lasciva loquuntur, venerea cantant. Torvus fit earum vultus, nec ullo modo gestus libidinosi ipsarum cohiberi queunt, nisi cum augeſcente insaniam, clamant, & in mares obvios ferociter irruunt & ad rem compellunt. Junctâ est menstrui fluxus familiariter obstructio, facies ipsa rubicunda est & tumida, humor mucosus acris corrosivus per pudendam turgida & calida emittitur. Vid. Mich. Prax. Clin. Cap. xxii. Sennert. de mul. morb. c. de Furor. uter. Forest. Obs. 24. Borell. Obs. 30. C. *iv*.

Huc m. referendæ sunt 3. Maniæ ex hæmorrh. suppressis Hippocr. 6. §. 21. Zac. Lusit. Obs. § 1. 4. à varicibus oclusis Hipp. ibid. 5. ab ulcere diuturno subito ocluso Forest. Obs. 24. 6. à suppressâ hæmorrhagia narium Id. Obs. 23. à Febre aliisque morbis prægressis. Id. 1. x. Obs. 27. 8. à Vermibus Erasmus in Orat. de laude Med. 9. Chorea S. Viti. Horstius Obs. 45. Referendus est ad hanc classem locus Hippocratis 7. §. 5. ἐπι μανίῃ δυσεντερία, ἢ ὕδρωσις, ἢ ἐκσῶσις, ἀγασθόν.

III. Classis Mania illa est, quæ causam materialem ab extra corpori illatam habet.

Pessime hæc laborant I. ita dicti Tarantati, id est, à Tarantula demorsi. Nascitur venenosum hoc animalculum in primis in Apulia, & tempore maxime eo, quo à venere vexatur, nempe tempestate fervidiore, homines obvios ictu suo venenato in miserissimam conditionem conjicit. Tacti nempe ab horum animalium venenoso spiculo homines in parte læta statim lividum circulum cum tumore subito inveniunt; excipit hunc statim animi angor, præcordiorum angustia, corporis languor summus. Prolabuntur post hæc quidam in terram semi mortuorum instar, & obiisse eos crederes, nisi respiratio, eaque difficillima & luctuosa suspiria vita eosdem adhuc frui testaretur; alii vero (idque pro diversitate Tarantulæ, quæ pupugit) taciturni melancholici evadunt, solitudines querunt, petuntque, emortuos se credunt, feretrisque se imponunt, in puteos se projiciunt, ululant, & Tarantularum motus pensiles imitantur. Patientes hoc modo affecti, ubi l. humi prostrati l.
ere ai

erecti delirantes Musicum Sonum percipiunt, reviviscere statim videntur, tumor in vulnere inflictio detumescit statim, movere jam artus, jam subito surgere, & miris gestibus mixtisque suspiriis saltare incipiunt. Salutifera ipsis est Musica, si, qui amicus est Tarantulæ, observetur modus isque teneatur, ubi hæc non observantur, perniciofa illa magis evadit, quam salutaris. Liberatos hoc modo hoc à malo annuis tamen periodis hunc calamitosum statum Musica celebrare oportet, nisi in eundem eo tempore iterum conjici velint. Vid. Dissert. Baglivi de Tarantula.

Referenda huc sunt secundo loco deliria exvulneratione externa capitis orta, cujus singularem aliquem refert historiam Forestus Observ. XIX. nempe puerum se vidisse ait capite vulneratum in delirio Germanica lingua (quam ante non calluit) syllogismos optimos fecisse, & sanato vulnere hos & linguam Germanicam ignorasse.

Tertio loco in hanc scænam adducendam esse duco familiarissimam omnium Maniam, Ebrietatis furorem. Hujus historiam, ut cuilibet notissimam, adducere vix opus esset, cum præterea œnopolarum plus quam exactiorum autorum hic valeat autoritas. Interim, ut Ebrietatem quorundam Maniam esse demonstremus, sciendum, inveniri talem imprimis in temperamentorum Cholericorum hominibus: hi, ubi potus æuosiores per exiguum temporis spatium abundanter ingurgitarunt, pulsus iis fit celerior, & calore insigni perfunduntur cum oppletionem & susurro leni capitis; excandescunt facile ob leve obstaculum, imo absque hoc nulla data anfa: fortiores tunc sunt, ut vix teneri queant, omnibus interitum minantur, nec ullo periculo terrentur, sensus, ubi v. g. vulnerantur, ipsis nullus est, nisi cum ad se redeunt; sunt ideo etiam frigeris magis patientes, quam alii.

Pertinet huc 4. Mania ex morfu animalium rabidorum, Scorpionis, Canis, Lupi &c. Vid. Baglivi de Tarant. & Ros. Lentil. de causis hydrophobia. 5. Infania à philtro modo non magico i. e. quæ nulla mediante materia tangente orta est Borell. C. I. 6. Illa ex esu Daturæ. Francus in Ephemer: N. C. C. III. 7. Ex Solano furioso dementia. Bartholetus de respir. L. V. c. 3. 8. Delirium ex Hyoscyamo Borellus Observ. 45. Cent. IV. 9. Ab æstu nimio solis infania Rolsinc. Method. cur. Man. c. XI.

IVm & ultimam Maniæ classem absolvent illæ, quæ à causa & modo supra naturalibus contingunt.

Duplicem hanc esse agnoscimus I. Fascinatoriam II. Dæmoniacam.

Fasci.

Fascinatoria illa nobis audit, quæ hominibus operantibus aliis accidit c. subsecuta excretionem aut detractionem partium ab œconomia animali in totum alienissimarum, ita v. g. habet Benivenius de abditis morb. causis, ubi mulieris 16. annorum venter valde subitòque inflabatur, tanto cum dolore, convulsivisque motibus, ut clamores semper misera funderet. Præstabat mira variaque captum humanum superantia, quin vaticinabatur. Increscens continuis progressibus malum, omnium Medicamentorum vires frustrabatur, donec tandem ultro in vomitum defineret affectus, quo mediante recurvi clavi & æneæ acus cum multis capillis rejecti sunt, cum subsequente *εὐφορίᾳ*.

Ne autem dubitationi de veritate historię locus sit, vidi ipse, monstrante fide dignissimo Cæl. Wedelio Præc. meo venerando ultra centum lapillos omnes fere exacte cubicos, magnitudinis maximi pisi in ∇ macerati, omni examine iis consistentia & mixtione simillimi, qui ad marium littora ex arena compacti reperiuntur, per urethram à viro à calculo nunquam ne tentato, subito cum dolore, ipso præsentem emisos. Ut plura exempla taceam fide dignissima.

Dæmoniaca. Hujus historiam ex Autoribus colligere, ut difficillimum, ita non absque periculo deceptionis fieri posse credo. Approbante itaque eadem de causa Willisio, consultior erit hujus ommissio quam allegatio; idque non ob defectum observationum, quæ sane innumera sunt, sed ob circumstantiarum, quibus fidere liceat inopiam; nulla enim mihi obvenerit historia, ubi non remanserit suspicio fallaciæ latentis, natæ vel ex morbo melancholico maniaco simplici, vel ex maligniōsa impostura quasi ægrorum, vel denique ex superstitiosa observationum credulitate. Meretur enim notari duplex non injusta suspicio falsitatis historię: I. Quod omnium fere Dæmoniacorum numerum in observationibus absolvant sexus sequioris subjecta, quam obnoxia vero hæc sint melancholicis morbis, quem latet? quanta sit ipsis vis phantasie, quis ignorat? II. Quod, quotquot fere reperiantur de Dæmonomania historię, ex antiquitate Papali nobis sint relicta; hanc vero superstitiosis falsis circa talia aperte scaterere, ecquis negabit? Has ob rationes me totam rem præterire, nemo credo vitio vertet. Qui interim ipse in hæc abdita inquirere gestit, inveniet, in quo desudabit in Dæmon. Bodini, Wiero de Præst. Dæmon. Delrio de Disquis: Magicis, & Magonis Flagell. Dæmon. aliisque multis. Has vero ob causas dum circa relationum fidem hæsito ipsam rem falsam me renunciare absit. Vetant enim hoc agere, quas annotavit

Scriptura S. circa obfessos, observationes, quarum disertam magis præ reliquis lege apud Lucam C. VIII.

Generalia ad Mania Historiam.

Mania est affectus respectu reliquorum rarior, variat pro diversitate temperamentorum, imo certorum temperamentorum familiarior est morbus. *Ætas*, quæ hoc morbo occupatur præ reliquis solennior est juvenilis, imo etiam virilis. Propagatur ut alii multi affectus in liberos, & sic fit hæreditaria. Non semper perpetuis paroxysmis patientem vexat, sed habet interdum bona intervalla. Ubi per totum annum liberum reliquit patientem, verendum tamen est circa ☉ stitium ne redeat, solis æstu tunc nobis maxime molesto existente. Audacia, ingens robur, vigiliæ fere perpetuæ, frigorisque tolerantia plerorumque Maniacorum communia sunt phænomena. Maniaci non absolute omnia agunt aliena, sed solummodo secundum circumstantias. Absentia febris Maniam ab aliis deliriis acutis distinguit.

C A P U T I I.

Uti in præcedenti capite omnium fide dignorum autoritatem sequi, eamque amplectari affectus nostri infrequentia suavit; ita hoc in capite ætiologico nulla nobis sacra erit autoritas, sed argumentorum pondera erunt sequenda.

Veterum Medicorum fere omnium argumentationes hujus affectus causam accusarunt Bilem, jam tostam, jam torridam, ustam mox, mox atram, hincque natos vapores acres cerebri temperiem alterantes, ejusque functiones lædentes.

Recentiorum plurimi accuratius rem resoluturi, humores acres succum nervosum corrumpentes spiritusque animales efferos reddentes incusant, hocque modo efficere, ut sensus isti debito ordine vestigia sua naturalia in cerebro legere non possint, sed novos meatus sibi parantes varia & inconcinna phantasmata Animæ offerant.

Verum uti utrorumque ratiocinia cum primæ nostræ classis phænomenis historicis minime conciliari possunt, ita ultimorum argumenta præterea hac difficultate premi censeo, quod specificè descriptos suos acres humores probare nequeant, v. g. quod Willisius, quem plurimi sequuntur, eos statuat nihil aliud esse quam liquidum aliquod æro-Øsum, ¶mque stygiam, nam quæ allegat hic autor sunt ulcerum
suo-

sudorumque acredines \ominus nz. Quin, si concederem adesse, ut vult, ejusmodi aquam fortem, quo miraculo fit Maniacis non oriri ulcera quædam dolorosissima, aut convulsiones perpetuas immanesque? quæ contingit ut hæc succi nervei corruptio Venæsectione tollatur? ut tanta materia peccante præsentem reliquæ actiones vitales à læsione immunes maneat? Cum itaque infirmo omnia hæc stare talo censeam, solidius mihi erit quærendum fundamentum, cui Pathologiam superstruere possim.

Est tale Physiologicum illud Celeberr. Stahlii, quod nempe Anima rationalis in corpore nostro unicum sit agens, movens. Scio perbene thema hocce plerisque hujus ævi Medicis non aridere, sed nec ignoro omnia quæ ab iis regeri solent, à Cel. Autore feliciter discussa esse. Thesis & antithesis cum omnibus argumentis hic deducere superfluum esset, & pro tempore nimis prolixum, quapropter B. L. ad Cel. Autoris Theoriam Medicam, Dissertationesque haud exigui numeri remitto.

Si certe occurrit humano in corpore affectus hoc thema solide probans, Maniam esse censeo. Patet hoc tanto magis in I. nostræ classis mania & quidem Imo in Amore insano. Indicant hujus phænomena primario ipsam Animam rationalem lædi, idque in facultate voluntatis s. desiderii. Læditur autem hic vehementia & pertinacia. Jam voluntas, vehementiâ objectum aliquod, dum desiderat, quid mirum quod intellectus depravetur? quid mirum, quod desideratum illud perpetuum sit cogitationum objectum? quod personæ amantes de objecto amato solum loquantur reliquis omnibus rejectis? Sequitur hinc etiam necessario mæror animi, ubi quæ cupiunt, non obtinent, isque tanto profundior, quo magis objecta amant. Vigiliæ sequuntur, quia Anima his rebus perturbata & inquieta sensuum remissionem & corporis curam negligit, & uti in omnia tristitia, continuo objectum suum meditatur. Macilenti fiunt hi patientes, quod ob mærorem animi vix cibum capiant, & si capiunt, à Natura in usus corporis impendi negligatur. Administratur ab eadem simili ratione pulsus, abjecte nempe & debilitate, agitatur vero & crescit præsentem amata persona, aut solum mentione facta de illa, ex renovatione desiderii vehementis, ad cuius vehementiæ ideam Natura sanguinem vehementius in arteriis agitat. His omnibus auctis Maniaci necessario fiunt, ubi enim tantus est Animæ facultatum turbulentus status, mox omnis moralis respectus seponitur, ut aperte jam & cum impetu, quæ ardent, indi-

cent, & eloquantur, venerea tum appetant, & nil nisi talia dicant.

Ad Maniæ ex ambitione causam investigandam considerandus ante erit Ambitiosorum status sanus naturalis. Sunt nempe maxime sui ipsius amantes, & cum cholericus sint habitus, huic, quam de se tovent, opinioni quoquo modo contrariantes ægre ferunt. Allegata præcedenti in capite historia hoc abunde testatur, cum enim allegatus vir hujus de se ipso æstimationis semper gereret curam, facili negotio pertussim illam se læsum esse, sibi persuadere potuit. Nec mirum indignationem summam esse secutam, nam ignominia his subjectis est sensibillissima, & licet comiter haberet adhuc eum convenientes, tussire tamen eos noluit ideo, quod tussi mediante ignominia se affectum esse credebat. Uti denique horum temperamentorum homines facile ab ira occupantur, ita non potuit non assuefieri, ob tam frequentes irascendi occasiones, vehementissimæ iræ gradui, qui est in omnia invehit.

Eandem habent reliquæ hujus Classis maniæ rationem, nempe affectus alicujus exacerbati nimiam activitatem, summumque gradum.

II. Classis Maniam causam habere materialem in corpore natam dixi, id quod in hujus explicatione pathologica patebit. Quod itaque attinet Maniam ex obstipatis mensuris, ante omnia constet quod harum successus sublatus in temperamentis supra notatis destinatum à Natura excretionem superflui sanguinis auferat. Hic vero superfluous sanguis hoc modo cohibitus dum regurgitat, partes superiores petit, eas distendit, & quantitate sua obruit, quantitas ejus vero insolita non solum facillime in visceribus stagnationes concipit sed & eorum actiones libere fieri impedit. Tentata jam his periculis Natura, ubi corporis sui præsentem percipit & subitanæ periclitationem, quid mirum si hoc periculo terreatur, & omnia gravia metuat? dum vero metus hic eam intime afficit, quæ habet in suo corpore, etiam extra illud sibi fingit pericula, & undique sibi insidias parari credit. Cruciatu, mirique gestus si interdum jungantur, pro spasmus hystericeis, non vero Dæmoniacis, nisi ab imprudentibus habebuntur.

Furoris uterini causam pono feminis per impeditam sui excretionem turgescitiam. Confirmat hoc thema illud, quod corripantur eo fœminæ ad Venerem aptæ, aut eam jam passæ, omni post præcissa occasione illa fruendi. Impedita hac excretionem & fœminis naturæ libidinosæ plethoricis, simulque cholericis existentibus, partes genitales ob excretionem destinatum à Natura humorum in vicinia sua stagnationem patiuntur, unde

unde non solum facillime menstruus fluxus sistitur, sed hoc modo blande irritata hæ partes Naturæ intentionem excretoriam perpetuo augent. Sequuntur hinc necessario, perpetuæ de rebus venereis cogitationes, cantilenæ, somnia, imo ad venerea virorum invitationes. His rebus jam unice intentæ patientes, mox omne decorum seponunt, & vi appetitus rationis usum superante, nil nisi absurda impudica patrant, virosque sæpius vi ad concubitus sollicitant. Humororum interim circa genitalia collectiones & turgescentiæ non possunt non ob stagnationem illico accescere ex parte, (idque tanto majore in gradu, quanto magis patientes sunt Cholericæ temperaturæ) mucoque exteriore partes ambiente, mediante excerni: partes vero ipsas eandem ob causam cælere & turgescere patet. Faciem rubicundam habent, à comite mensium sufflamine, perpetuæque horum subjectorum sanguinis æstuatione.

Easdem habent causas omnes ex impedita humorum excernendorum excretionem natæ Maniæ, imprimis ubi redundantia horum aliis partibus vitalibus improvisam noxam inferre parata est.

Accedo ad resolutionem III. Classis causam materialem ab extra corpori illatam agnoscentis.

Mirabitur merito quilibet allegati in priori capite ex Tarantulæ morfu delirii conditionem, mirari vero desinet morsus hujus grave periculum perpendens. Vulneris enim à Tarantula infligti conditio abunde satis docet, sanguinis massæ venenum vehementissimum esse communicatum, corpori præsentaneum interitum minans; rationalis itaque est Naturæ ob tam gravia pericula angor, & hinc inconstantia vigoris motuum vitalium, unde angustia præcordiorum & remissio toni omnium partium fere apoplectica. Quod vero alii non tam cito aut plane non his extremis afficiantur, sed melancholicis similes se gerant, mortuos se jam esse credant, vel se ipsos morti offerant, in causa ut opinor, erit, quod vel vivacioris magis ii sint temperamenti, vel tarantulæ venenum adeo virulentum non fuerit, quod secundum tarantulas variat. Majorem investigationem sibi poscit mira Tarantulæ morum imitatio (quod etiam communiter fit, annotantibus id autoribus, in demorsis ab aliis animalibus) nempe quod motus earum imitentur pensiles, & ad musicæ certum genus, uti tarantulæ, subsultent. Saltationes has juxta Willisium ab actis in lenes spasmos spiritibus animalibus, & levamen quod ex Musica accipiunt tarantati, ab Ais undulatione motoria sanguinis coagulatum tam immane præsuppositum à Celeb. Baglivo, re-

solvente per omnes circumstantias explicare in me non suscipio; Felicius forsitan hoc modo: quod Anima dum corpori communicatum e Tarantula sentit venenum certi generis motu intestino affectum, secundum hujus motus conditionem ideam sibi formet actionibus Tarantula conformem, juxtaque eam deinceps corpus suum moveat; imo insuper istu perterrita, & repentino hoc terrore quasi extra se raptam, hostem suum venenosum perpetuum habeat phantasiae objectum, & cum nihil quam Tarantulam cogitet, cum furere incipit, Tarantulam agat. Levamen quod per saltationes obtinetur maximam partem tribuendum videtur motui corporis; non solum enim delaslatorius mentem ad corporis sui curam habendam quodammodo revocat, sed etiam sudorem concitans venenum unam excutit. Quod periodos fervet hic morbus commode explicari potest, si consideretur, quod Natura in metiendis temporum spatiis in tota oeconomia animali exactissimam habeat peritiam, ut dum aliquando insignibus motibus occupata fuit, eos facile temporis annulo absoluto reassumat, nulla licet praesente necessitate.

Ex istu capitis ortam maniam perturbationi Animae ob tam nobilis organi laesionem adscribendam esse non dubito. Conjunctam vero in allegata historia peregrinae linguae notitiam rem arduam esse cum Etmullero pronuntio, interim cum eodem naturale quid subesse putans. Vix aliud praeter excellentiam mentis humanae inde cognoscimus, eamque ultra limites corporis sui saliquando sapere discimus. Interim si tentare quid licet in hoc casu difficili, in considerationem vocari posse puto illud, quod, cum res sit verissima, Animas ex propinquitate proxime consanguinea aut intimo amicitiae nexu, intenso amore invicem unitos, actus suos rationales, improprie passiones, sibi per tot interdum milliaria insensibiliter communicare, exemplo eorum, qui pericula suorum ex animi sui praesagio percipiunt, quod, inquam, suspicio nasci possit, annon etiam Animae licet dissitarum nationum, ob convenientiam tamen intimam temperamentorum, & hinc morum, ubi extra se actae sunt, etiam ejusmodi scientias per insensibilem communicationem sibi communicent, idque in hoc statu positae hoc modo prodant. Quod locutio peregrinarum linguarum infallibile signum obsessionis non sit, docent exempla eorum qui paucis assumtis medicamentis hanc peregrinam vocem unam cum morbo suo amiserunt, uti testantur annotationes autorum & inter alios Erasmi Rotterod. in Oratione de laude Med. Conf. Lemn. de occ. naturae Mirac. L. 11. c. 2.

Ebrio-

Ebriorum Maniam quod attinet, Etmulleri non solum autoritate eorum furorem sic nuncupo, sed ob rei exigentiam, & cum ipsa Mania convenientiam. Si enim consideratur, quod spirituosiorum potuum ingurgitatio in sanguine cholericis (nam de cholericis hic maximus est sermo) ingentem concitet motum intestinum, & ob hunc pulsus celerior oriatur, facile judicari potest hunc tumultum sanguinis Naturam ad activitatem in genere, blandum vero sensum quem hujusmodi grata & nova Naturæ, seu Animæ offerunt, ipsi ad interiorem quandam tranquillitatem quasi invitare, ut hoc modo avocata ab officiis suis debitis rationationis, ordinem eorum ex civili moraliq; respectu assumtum deserat, & naturales suas inclinationes pro corporis temperamento reassumat, idque in tanto gradu, ut Maniacorum generalia phænomena, mox explicanda, ad insignem gradum habeant conjuncta.

Restat jam quarta & ultima Maniæ Classis exponenda, quam supra naturalem esse diximus. Divisimus illam in Fascinatoriam & Dæmoniacam. Prioris posuimus casum, posterioris nullum.

Mentis alienationis simplicis causam ex circumstantiis allegatæ prioris historiæ Maniæ fascinatoriæ erui facile posse patet, quippe fonticam causam eamque supra naturalem, insolitam causari mentis alienationem rationi consonum est. Minus vero rationi patet, quid de vaticinio patientis sit statuendum, nisi consideratio sapientiæ mentis, dum à materiæ occupatione in tempus abstinet, sæpe eminentis, ad judicium de hac re, utut leve ferendum, scintillam accendat. Difficillima autem, quid difficillima? impossibilis sane videtur esse excretorum heterogeneorum explicatio, nempe quomodo hæc corpori insinuata sint.

Eadem difficultate explicandi laborat casus adductus de lapillis cubicis per urethram tanta in copia emissis.

Quæ omnia abunde monstrant, certum esse, licet variis modis Fascinatio, ut res fabulosa, impugnetur, in medicina dari ejus verissimos & stupendos casus, à rei alicujus naturalis effectû nunquam nec suspicione deducendos.

Altera hujus classis Dæmoniata Mania est. Hujus historiam me non apposuisse in tanta licet ejus multitudine, præcedens caput jam excusavit. Quid igitur Pathologiæ, uti nulla historia? Earum enim quæ afferuntur ab autoribus signa pathognomonica faciliore negotio ut effectus naturales explicantur, cur igitur supranaturales habendi sunt, & per Diabolum patrati? Existentiâ vero hujus Maniæ, uti quidem Sacra pagina docet, ita tamen medicæ aut physice illam explicare, frustraneum

ut

ut opinor, esset laboris; quid, quod in Criticorum, Philologorumque (his in locis valde dissentientium) messem, falces velle immittere speciem daret. Faciliore itaque cum venia manum de his removebimus, quo minus tota res fori est Medici, Physicique.

Explicatio generalium ad Maniam pertinentium.

Maniam respectu reliquorum affectuum esse rariorem, non mirum est si consideratur, quod, cum Ratio sit character essentialis Animæ, eam eo magis conservet ne in excessus abeat; neque hoc solum, sed cum recta ratione aberrante corporis cura insigniter negligatur, & ejus sollicita conservatio Animæ in ratione constantiam majorem procurabit. Impedit præterea rationis ad alias res obvias applicatio, quo minus Anima uni molesto objecto se totam tradat.

Huc confert non exiguum quid, quod Mania non cujuslibet temperamenti sit morbus, sed fortioris imprimis cholericæ, & de hoc multum participantis sanguinei vel Melancholicæ; cum enim constantia in agendo & impetus ad Maniam requirantur, reliqua temperamenta ad Maniam formandam, haud adeo erunt idonea.

Confirmat hoc præterea ætas quam Mania familiariter occupat, Juvenilis nempe & Virilis; activitas enim in agendo hujus ætatis præ reliquis est insignior, inde facilius exacerbari & in extrema prolabi potest. Contingit hinc etiam quod gradu variet, nempe quo magis minusve homo in fervente tali ætate versatur aut de activiori participat temperamento. Hæreditate propagari Maniam Autores affirmant; habet ad hoc rationem aliorum morborum vitiis motuum Naturæ originem debentium. Hoc enim vitium per ideam agendi hæredi communicari à parente res est certissima. Intervals monstrant, ut opinor, aliquo modo falsitatem Theoriæ de spiritibus animalibus. Patet potius Mentis hæc in re subesse actiones, quæ uti inconstans est, ita pro intentione ad sanas actiones interdum redit.

Redit autem familiarissime, ubi diu abstinuerit ab his inordinatis motibus, occasionem præbente æstu Cerebri, qui revocando huic affectui satis est, ut ei producendo est potis, ad allegatum priori in capite exemplum. Eandem etiam habere causam apparet Mania, quam Europæi in Indiis Orientalibus communiter experiuntur, utpote tantum solis æstum tolerare in locis patriis insoliti.

Numerantur communiter solennia phænomena Maniacorum, quasi patho-

pathognomonica, illa: Audacia, Robur, Vigiliarum, hyemisque tolerantia. Non miror effrenem horum subjectorum audaciam, quoniam, qui morales respectus ante eandem refrenabant, jam penitus sunt sepositi; Hinc simul est, quod Fortitudo Maniacorum pariter sit insignis, uti enim fortitudo intrepidorum semper est proprium, ita tanto magis Maniaci erunt fortes, qui nulla pericula nec cogitant, nec timent, quod in sanæ rationis fortibus adeo absolute non valet. Vigiles sunt, quia cum Mens sana alias à motibus corporis & rationis insignioribus cessans corpori & sibi quietem det, jam alienata non considerat quiescendi necessitatem, & ideo non lassatur, hinc etiam uti intensa est activitas actus primarii, nempe rationis, ita ex hujus idea sanguinis motus pulsu intenditur, quo intenso, intenditur calor, ut perpetuo caleant; Licet intolerantia frigoris multum tribuenda etiam sit incuriæ, seu quasi non æstimationi Naturæ, abstracta enim ut a rebus multis, ita etiam à sensationibus est.

Maniacos denique omnia absolute absque ratione agere nemo adleverabit, nisi, quæ ab iis agantur ignorans. Apparet hoc non solum ubi discursu ea non tanguntur per quæ læsi sunt, aut quæ ad meditationem Maniacam ullo modo occasionem exhibent, quod ad tempus ab objectis suis phantasticis avocari possint, ut alia sic satis ordinata loquantur; Sed quæ præterea agunt semper convenientiam habent cum statu illorum morbofo, in genere tales actiones poscente. Febris non adest Maniæ, quia ex parte esset inutilis, ex parte vero, ubi utilis esset, utilitas ejus à Natura non animadvertitur.

C A P U T I I I .

Aniqua est sententia, quod ubi desinat Physicus, ibi incipiat Medicus, & secundum justum usum vera. Vigen hodierni studii micrologiæ ad usum Medicum inutilis applicatio, non solum falsam esse proclamat, sed, ut puto, merito in sequentem mutari sinit, nempe, quod ubi desinat Physicus, desperare incipiat Medicus. Patet hoc ex Pathologia Physica Maniæ hodie à plurimis Medicorum recepta, à Willisio prolixè deducta. Docet hæc Maniam vel in perturbatione sola spirituum animalium existere, vel in perversione spirituum horum è mixtione sua \ominus so \ominus na volatili in \odot \oplus eam fixiorem, ∇ orti similem; in utraque casu \ominus us nova receptacula quaquavertium formare, indeque varia phantasmata gignere. Jam utut \ominus uum perturbationem

anodynis directis vel indirectis se posse sistere credant, & diaphoresi in-
 utiles plane ejicere, quo medicamento, dum diaphoresi nus rursus
 concitantur, impediunt, ne priora vestigia ab iis legantur? quo medio
 nova efferatio præcavebitur? sane nullo. Major impossibilitas erit me-
 dendi ubi nus venenoso appendice fuerunt inquinati; diverticula e-
 nim quæ hi fecerunt nova, tollenda aut quoquo modo obturanda sunt;
 nullum autem huic malo ferre poteris auxilium seu medicamen, utpo-
 te ignorans an 1. recepraculo ocludendo quadret, nam 2. Figura
 nus stygii vel venenosi tibi fuit ignota, quin 3. Figura nus sim-
 plicis naturalis. Hæc vero nunquam præstabis, E. Mania est affectus
 incurabilis. Cui usui jam Physica subtilis theoria?

Posui primam Classem Maniæ non vitio materiæ, sed ipsius rationis
 debere ortum. Corrigenda itaque hæc erit, non primariò medicamen-
 tis, sed magis directe 1. cohortationibus prudentibus. 2. Musica, hæc
 enim ingenti vi pollet animos demulcendi. 3. Contrarios affectus in
 patientibus producendo v. g. si amore insaniunt, & amatæ personæ par-
 ticipes fieri nequeunt, variis modis odium excitetur contra illam &c.
 Si adest in patiente plethora cum fructu etiam secabitur vena, ne san-
 guis valide motus, & in orgasmum actus animi perturbationem magis
 foveat. Adhibenda sunt simul ita dicta Refrigerantia & sanguinis æ-
 stum temperantia, ut sunt +da, imo ⊕, cujus ultimi usus etiam ex-
 ternus à Celeberr. Stablio commendatur, nempe applicando illud cum
 +to testicularis. vid. Diss. de Animi morbis.

Inversam methodum sibi poscit secundæ classis Mania, cum enim
 materiæ vitio unice & primario orta illa sit, ad eam etiam primario erit
 respiciendum v. g. ubi ab obstructione menstrui orta est, necessario hic
 referendus prius est Venæ sectione in pede, pediluvii & ita dictis Emme-
 nagogis. Spissitudo sanguinis si adest, attenuantibus & resolventibus ille
 fluidus reddendus est: Nec inconsulto Purgatio per Helleborum, ut huic
 affectui maxime conveniens creditum in forma infusi vel Extracti præ-
 mittitur, duplicata tamen dosi, quia leniorem medicamentorum opera-
 tionem non attendit alienata Natura. Sanguinis orgasmum supra di-
 ctis domare convenit. In Furoris uterini allegato casu post sanguinem
 temperantia primarium habent usum Evacuantia & simul Alterantia,
 imprimis Diuretica Elsa, Tinct: sibi acris, evitando tamen semper Aca ca-
 lida oleosa; & dulcis lympham unà corrigens evacuans usum similiter hic
 habere potest. Venæ sectio in pede abundans locum similiter sibi hic
 poscit non ultimum. Menstruus fluxus tentandus est Emmenagogis,
 san-

sanguinem tamen minime turbantibus. Vigiliæ, si hac in classe, imo reliquis, adsunt nimix, Pediluviorum & que largo usu tollentur, qua de re vide Cel. Stahl's Disput. ante nominatam, ut adeo non opus sit Opio, aliisque narcoticis, somno non subsequente pejorem statum reddentibus. Si vero patientes ipsi naturaliter dormiant, tanto magis spes affulget mox recuperandæ sanitatis.

Evacuationum suppressarum talium revocatio harum Maniarum primaria est cura.

Tertiam Classem quod attinet, primus in eo occurrens affectus prolixam medicationem non admittit, sed teste Baglivo, sola Musica tollitur.

Nec secundus allegatus casus difficiliorem habet curam, quam quæ capitis vulneribus simpliciter adhibetur.

Tertia hujus classis allegata Mania, uti est transitoria, ita materia turbante per quietem evacuata, & illa evanescit.

Reliqui vero casus majorem postulant curam: sic enim ab animalibus demorsis non nisi specificis remediis ab insania sua liberantur. Hydrophobia affectis submersio infra ∇ s medela est. Ubi venenosa per os sunt assumta, aut de philtro sit suspicio, Vomitorio præsentanei effectus opus est, si nempe paulo ante ea assumerint; si vero materia venenosa sanguini jam est communicata, Cathartics & Diaphoretics res est agenda, & tunc Specifica in subsidium vocanda.

Ultimæ Classis Mania, quoad allegatum casum, parum etiam curationis medicæ admittere videtur. Excretio enim talium rerum peregrinarum feliciter proprio naturæ actu, quam Medicamentis peragitur. Ubi simul corporis conformatio mala inducta est, Antimagica ita dicta usum habere possunt. Sic commendabantur à Veteribus graveolentia ad suffitum, ut Antimagica, imo Anti-Dæmoniaca, credentes Diabolum tetrum odorem non ferre posse, ignorantesque, ubi communiter usurpabant, nempe in mulieribus, virtute anti-hysterica, passiones hujus nominis talia curasse.

Dæmonomaniam quod attinet, non Medici, sed periti Sanctique Theologi cura in illa opus est.

Instituta sic per indicationes methodo, cura ipsa specificis est obsecundanda.

Commendatur in hunc finem omnium fere Practicorum consensu, unguerale specificum Anagallis flore phœniceo, in forma decocti vel Essentiæ. Item Hypericum eodem modo usurpatum. Camphoræ u-

sum internum laudat valde Ettmullerus cum Paracelfo, Jonstonio & Hartmanno, mixtio vero ejus calida ꝑea mihi eam disfluadet; eadem de causa ejus usum in venercis nostris Maniis, utut valde depradicatum, prohibitum vellem. Commendatur alias asini post aures, aut hirci post testiculos, emissus Sanguis, patientique exhibitus, secundum autores, prægnantes ob rationes ex his locis commendabilis. Veram Cæ Tincturam Maniæ mederi hinc inde contenditur. Ubi ad extrema prolabitur Mania, castratio in viris commendatur, hac tamen remanente cum molestia, quod licet Mania remittat, Melancholia insignis tamen relinquatur. In ∇ s immersio, ut egregium remedium, commendat Helmontius in omnibus fere Maniis. Demorsis ab animalibus rabidis Cel. Stahlus talium animalium hepata exhibenda l. c. depradicat.

Modus tractandi Maniacos.

Ubi adeo increvit Mania, ut metus nascatur fore ut patientes vel sibi vel aliis vim inferant, separandi sunt modestis actionibus & mediis ab hominum commercio, omneque illud quo vim inferre valent, ab ipsis auferendum. Præficiendus tamen ipsis est quem vereantur, qui que interdum placide cum ipsis, interdum seridè & cum objurgatione cum iis loquatur. Locus sit ex parte obscurus, nec \odot i expositus. Non exponantur patientes, quod pessime in asservatoriis Maniacorum publicis sit, derisui & vexationi imprudentium quorum liber, non enim mirum prolongari inde Maniam. Damnanda simul est claustrorum plenaria oclusio & inde omnis lucis in illis exclusio, nam qui insanunt re hac insolita magis exacerbantur, & si qui sunt, qui bonis intervalis gaudent, miseram suam vitam considerantes rursum animo insigniter turbantur. Idem tenendum de ligatione Maniacorum. Verbera ut specificum non habeantur, nec ad consilium Cel. Stahlii, nisi ubi malitia est conjuncta, aut in pertinacibus primæ classis Maniis usum habeant. Medicamenta si assumere recusant, furtim ea dentur per cibos. Potus sit tenuis v. g. serum lactis vel solum, vel cum herbis refrigerantibus coctum. Absoluto hoc modo specimine hoc Inaugurali, nihil restat, quam ut a me dicatur

SOLI DEO GLORIA.